

5. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.08.2012 р. № 5207-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 412.

**Ключові слова:** дискримінація, рівність, антидискримінаційне законодавство, міжнародний захист від дискримінації, інституційний механізм подолання дискримінації, Європейського суду з прав людини.

**Key words:** discrimination, equality, anti-discrimination legislation, international protection against discrimination, institutional mechanism of eliminating discrimination, European Court of Human Rights.

### **ТРЮХАН ОКСАНА АНАТОЛІЙВНА**

*Національний університет «Одеська юридична академія»,  
доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення,  
кандидат юридичних наук, доцент*

#### **ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА ТРУДОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЗА КОРДОНОМ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

Розуміння, що таке війна, для більшості українців прийшло 24 лютого 2022 року. Понад 100 днів триває жорстоке повномасштабне військово-втручання Росії в Україну. Доречно наголосити, що, за даними ООН, майже 5,2 млн осіб були змушені шукати прихисток в інших країнах. Майже 2,9 млн осіб виїхали до Польщі, майже 800 тис. до Румунії, до Молдови – 443 тис., до Угорщини – 490 тис., до Словаччини – 354 тис., до Чехії – 357 566. Зазначені країни прийняли найбільшу кількість біженців з України. Саме тому на сьогоднішній день питання працевлаштування українців за кордоном та легалізація цього процесу є доволі актуальним.

Трудова міграція є відносно новий як для України, так і для багатьох інших країн вид мобільності населення. Розвиток трудової міграції обумовлено важкою економічною ситуацією, руйнуванням колишньої сфери зайнятості внаслідок реструктуризації виробництва під впливом глобалізаційних процесів. Причинами трудової міграції можуть бути різні фактори: військові, політичні, релігійні, національні, екологічні, істотна різниця в умовах праці, рівень життя, відсутність належних стимулів до праці та інші.

Законодавством України передбачено, що громадяни України мають право займатися трудовою діяльністю за кордоном, якщо така діяльність не заборонена законодавством України та держави перебування.

Права громадян України, які працюють за кордоном, захищаються законодавством України та держави перебування, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (ст. 10) [1].

Найчастіше українці звертають увагу на такі країни ЄС, як Польща, Чехія, Австрія, Італія та ін. Від початку війни Росії проти України Польща не залишила напризволяще українців і прийняла найбільше громадян України. Окрім цього, підписаний Президентом Республіки Польщі Анджеєм Дудою Закон «Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави» 12.03.2022 року юридично захищає українців, надає гарантії законного перебування тощо. Закон регулює низку ключових питань, пов'язаних із перебуванням українців, які тікають від війни, а також передбачає спрощення працевлаштування та легалізацію перебування. Окрім цього, закон передбачає низку прав на користь громадян України, які на підставі цього закону перебувають у Польщі. Так, відповідно до Закону Республіки Польща, громадяни України, які на законних підставах проживають у Польщі, мають право: працювати без необхідності отримання додаткового дозволу на працевлаштування; бути визнаними безробітними або шукати роботу; відкривати бізнес на території Польщі на тих самих умовах, що й громадяни Польщі.

Відповідно до закону громадяни України можуть звернутися до центрів зайнятості за такими ж правилами, як і громадяни Польщі. У свою чергу роботодавці, які працевлаштовують громадян України, повинні повідомити центр зайнятості про їх працевлаштування (за допомогою порталу <http://praca.gov.pl>). У повідомленні роботодавець обов'язково зазначає таку інформацію: відомості про юридичну особу, яка приймає на роботу громадянина України; персональні дані громадянина України; вид договору, що укладається між роботодавцем та громадянином України; посаду або вид роботи, що буде виконуватись громадянином України; місце виконання роботи. Законом також передбачено, що громадяни Польщі та України, які легально проживають згідно із спеціальним законом і які працювали в Україні науковими працівниками та мають відповідну кваліфікацію, зможуть працевлаштуватися без конкурсу в такі установи: підрозділи Польської академії наук; науково-дослідні інститути; Центр Лукасевича та інститути, що діють в рамках Дослідницької Мережі Лукасевича [2]. Доцільно також враховувати зміни до закону «Про внесення змін до закону про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави» від 8 квітня 2022 року, які стосуються працевлаштування лікарів.

Австрія також підтримує людей, які були змушені покинути свою країну, та відкрила кордони для наших громадян. На працевлаштування в Австрії претендують не тільки громадяни Угорщини, Чехії, Польщі, Румунії, але й громадяни Швейцарії, Німеччини та ін. Особи, які офіційно працевлаштовувались в Австрії, володіють такими ж правами і соціальним захистом, як і австрійські громадяни. Українці, які отримують право на тимчасове проживання на 1 рік та відповідне посвідчення, також мають право працювати. Однак для цього роботодавець має право звернутися до державної служби зайнятості (AMS) в Австрії, щоб отримати дозвіл для українця на роботу. Трудове законодавство

Австрії спрямоване на забезпечення захисту життя і здоров'я працівників. Законодавчу основу трудової діяльності в Австрійській Республіці складають декілька нормативних актів, зокрема, це Конституція праці; Загальний федеральний закон *Arbeitszeitgesetzes (AZG)*, що регулює тривалість робочого часу (нормальна тривалість і понаднормова) та ін.

Звернемо увагу, що у 2021 році Австрія у «індексі процвітання» посіла 13 місце серед 167 держав світу (за даними *Legatum Institute* /Лондон). Австрія навіть випередила такі розвинені країни, як Канада, США, Франція, Японія, Італія та ін. Якщо дослідити зарплати в Австрії за професіями, то мінімальний заробіток (за некваліфіковану працю) становить 1670 євро; середня зарплата 2690 євро; зарплата юриста від 2194–3536 євро/місяць; викладач вузу отримує від 2593–4565 євро/місяць; лікар загальної практики (хірург) отримує від 2615–4214 євро/місяць [3]. Зазначимо, що іноземці, які офіційно перебувають в країні, можуть претендувати на той же рівень соціального захисту від безробіття, що і громадяни Австрії. Розмір державної допомоги залежить від того, яка зарплата була у працівника протягом останніх 24 місяців.

Що стосується заробітної плати в інших країнах: наприклад, в Ізраїлі пропонують 85 000 грн., в Угорщині, Болгарії та Чехії середня заробітна плата зросла, зокрема, в Чехії 40 305 грн., в Угорщині 23 750 грн., Болгарії 25 000 грн. [4].

Звернемо увагу, що Директива про тимчасовий захист 2001/55/ЄС та рішення Ради ЄС про її активацію для українців 2022/382 від 04.03.2022 р. встановлюють мінімальні стандарти захисту, які має забезпечити кожна країна Європейського Союзу [5]. Тобто дозволяється особам, які виїхали з України 24 лютого 2022 року або пізніше, перебувати в країнах ЄС, окрім Данії, протягом одного року з можливістю продовження до трьох років. Особи з таким статусом отримують право на працю, повноцінний доступ до системи охорони здоров'я, освіти та соціальної допомоги. Цікавим є той факт, що Данія не зв'язана положеннями цієї Директиви ЄС через особливості членства країни у Європейському Союзі. Проте 17 березня у Данії ухвалили спеціальний закон, положення якого подібні до Директиви ЄС (набув чинності 18 березня). Цим законом передбачена можливість отримати дозвіл на перебування на два роки з можливістю продовження на один рік.

Чехія належить до тих країн, які від початку повномасштабної війни підтримували Україну та засуджували агресію Росії на теренах нашої країни. Протягом останніх трьох місяців Чехія активно допомагала Україні усім необхідним. Як зазначено вище, 4 березня 2022 року дію режиму «тимчасового захисту» було запроваджено Виконавчим рішенням Ради ЄС 2022/382, яке встановлює тимчасовий захист переміщених осіб з України. В наслідок цього вступив в силу закон про тимчасовий захист іноземців, який регулює право перебування в Чеській Республіці в такому режимі. Як показала практика, правова база була оцінена як така, що не відповідає потребам поточної ситуації. Було підготовлено закони, які спільно називають *Lex Ukraine*. Так, 9 березня 2022 року уряд Чехії схвалив поправку до закону, згідно з якою українці,

які мають візу біженця (vizum strpeni), можуть отримати медстраховку, працевлаштуватися без оформлення окремого дозволу на роботу, реєструватися на біржі праці та отримувати підтримку за допомогою курсів перекваліфікації та дотацій на роботу. Таку візу Чехія видає на 1 рік усім українцям, які прибули до країни після 24.02.2022 року. Звернутися можна протягом 30 днів з моменту приїзду до країни. Зазначається у законі про зайнятість (розділ 98), що іноземці, на які не поширюється дія Lex Ukraine, не можуть працювати без дозволу на роботу, виданого місцевою службою праці [6].

Заслужує на увагу публікація судді Верховного Суду Олени Кібенко, яка дослідила питання, як отримати тимчасовий захист українцям у деяких країнах. Так, вказується, щоб працювати у Франції, зазвичай потрібна довгострокова віза та дозвіл на роботу. Але, якщо особа отримує статус тимчасового захисту, вона може працювати без дозволу [7]. В іншій публікації О. Кібенко зазначається, що працювати у Румунії можна на тих же умовах, що і для громадян Румунії, тобто не потрібно брати дозвіл на працевлаштування. Автор акцентує увагу, що у Румунії для працевлаштування не потрібно звертатися за візою. Якщо громадянин України виявить бажання влаштуватися на роботу в галузі, в якій є досвід або за якою вчився і при цьому відсутні необхідні документи, доведеться лише дати заяву під власну відповідальність про те, що є досвід роботи у цій сфері. Але однією з вимог є відсутність судимості. Окрім цього, звертається увага на такий факт: якщо у громадян України є освіта в галузі медицини, архітектури або будь-якої іншої професії і українці мають бажання працювати в Румунії, необхідно надати підтверджувальні документи [8].

Варто зазначити, що війна Росії проти України спровокувала найбільшу міграційну кризу в Європі. Отже, країни ЄС докладають зусиль, аби допомогти українцям та спростити пошук роботи. Вважаємо, що допомога країн ЄС у цьому напрямку під час війни є безцінною.

### ***Список використаних джерел:***

1. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 року № 5067-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 24. Ст. 243.
2. Закон «Про допомогу громадянам України у зв'язку із збройним конфліктом на території цієї держави» – найважливіші зміни. URL: <https://www.pol-ukr.com/uk/zakon-pro-dopomogu-gromadyanam> / URL: <https://www.prawo.pl/ukraina/>
3. Зарплата в Австрії: середня та мінімальна. URL: <https://migrant.biz.ua/avstriia/roboata-avstriia/zarplata-v-avstrii.html>
4. Розміри заробітної плати в Європі. URL: <https://migrant.biz.ua/dovidkova/emigracia/zarplata-v-ievropi.html> / URL: <https://www.rbc.ua/ukr/styler/es-tolko-kakih-stranah-kakie-zarplaty-ukraintsam-1652499283.html>
5. Україна: Комісія пропонує тимчасовий захист для людей, які тікають від війни в Україні, та рекомендації щодо прикордонних перевірок. URL: [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/ip\\_22\\_1469](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/ip_22_1469)

6. Ministerstvo vnitra České republiky. URL: <https://www.mvcr.cz/ministerstvo.aspx>
7. Кібенко О. Румунія: правила в'їзду і перебування, поради для українців. URL: <https://zib.com.ua/ua/150889>
8. Кібенко О. Тимчасовий захист у Франції: можливості для українців. URL: <https://zib.com.ua/ua/150912>

**Ключові слова:** трудова діяльність, працевлаштування, трудова міграція, воєнний час, трудова діяльність за кордоном.

**Key words:** labor activity, employment, labor migration, wartime, labor activity abroad.

### **НАНЬЄВА МАРІЯ ІВАНІВНА**

*Національний університет «Одеська юридична академія»,  
доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення,  
кандидат юридичних наук*

## **ПРАВО ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НА ВІДПУСТКИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ**

Одним з основних серед соціальних прав і свобод людини та громадянина є право на відпочинок. У зв'язку з цим, право на трудову відпустку є гарантією забезпечення конституційних прав на відпочинок будь-якого працівника. В умовах воєнного стану забезпечення соціальних прав і свобод військовослужбовців є дуже актуальним. Вони мають право на відпустку, медичну допомогу, достатнє матеріальне і грошове забезпечення, адже військовослужбовці потребують більшого соціального захисту з боку держави, зокрема, особливо в умовах воєнного стану. Від належного забезпечення на рівні держави та дієвого механізму реалізації такого забезпечення залежить рівень бойової готовності, моральний стан Збройних Сил України та соціальна стабільність у військовому середовищі.

Військова служба у Збройних силах – це діяльність, для якої характерні певні обмеження, тобто чітка регламентація діяльності військовослужбовців, також обмеження як у їх особистих, так і громадянських, політичних правах. Також, виконуючи конституційний обов'язок із захисту вітчизни військовослужбовці часто ризикують життям.

На сьогоднішній день, соціальні права військовослужбовців та членів їх сімей регламентуються законами та іншими нормативно-правовими актами. Їх можна розділити на дві групи: загальні – які визначають державну політику та регулюють відносини у сфері соціального захисту (Конституція України); спеціальні законодавчі та підзаконні акти – які регламентують соціальний захист конкретного соціального прошарку – (військовослужбовців та членів їх сімей) або вирішення конкретних соціальних проблем.